

no 30.

PAMIĘTNIK GENERAŁA
JANA WEYSSENHOFFA

Z PORTRETEM AUTORA

WYDAŁ JÓZEF WEYSSENHOFF

WARSZAWA
NAKŁAD GEBETHNERA I WOLFFA
KRAKÓW — G. GEBETHNER I SPÓŁKA

1904

SPIS RZECZY.

WSTĘP	Str. 1
ROZDZIAŁ I. Kilka wspomnień z dzieciństwa. — Uwagi o sejmie czteroletnim. — Wstąpienie do wojska w randze podporucznika 14 grudnia 1789 roku. — Pierwsze kroki samodzielne. — Uwagi o wojsku litewskim. — Marsz na Ukrainę w 1790 roku. — Pułkownik Seweryn Rzewuski. — Wrażenie Konstytucyi 3-go maja na Ukrainie. — Komisya cywilno-wojskowa w Owruclu. — Wojna z Rosyą i Targowicą w 1792 roku. — Opis i krytyka wojska litewskiego. — Dowódcy: generał Judycki, Stanisław Potocki, major Kleist. — Bitwa pod Stółpcami i Mirem. — Generał Michał Zabiełło. — Odwrót przez Grodno do Warszawy. — Wyprawa króla na Pragę. — Rządy Targowiczan. — Pułk 8-y piechoty litewskiej, otoczony w Stwołowiczach i rozpuszczony	
ROZDZIAŁ II. Rewolucya w 1794 r. — Pobyt Weyssenhoffa u przyrodniego brata Soltana w Zdzięciole. — Wieści o rewolucyi. — Aresztowanie i wywiezienie Soltana do Kazania. — Wybuch rewolucyi w Wilnie 23 kwietnia. — Naczelnik Jasiński. — Błąd, popełniony przez generała Giedroycia. — Weyss-	7

senhoff zostaje adjutantem Jasińskiego. — Potyczka pod Niemenczynem. — Rząd tymczasowy na Litwie. — Potyczka pod Solami. — Odwołanie Jasińskiego przez Kościuskę. — General Michał Wielhorski. — Wojsko wychodzi z Wilna do Weronowa. — Niebezpieczeństwo Wilna. — Weyssenhoff niesie wiadomość o tem do obozu w Weronowie. — Marsz z Wilna do Grodna. — Porównanie Jasińskiego z Wielhorskim. — Weyssenhoff mianowany przez Kościuskę majorem w 8-ym pułku jazdy litewskiej, który organizuje nad Narwią. — Kapitulacja pułku. — Upadek rewolucyi

ROZDZIAŁ III. 1795—1805. — Infanty polskie pod koniec XVIII wieku. — Dom Szadurskich. — Podróż do Dreżna. — Śmierć Józefa Weyssenhoffa w Pizie 30 grudnia 1798 roku. — Ciągłe dalsze kształcenie się Jana Weyssenhoffa. — Podróż z Tadeuszem Tyszkiewiczem na Zachód. — Paryż. — Stosunki z Bonapartem, Cambacérem, Lebrunem. — Kościuszko. — Towarzystwo polskie. — Zajęcia naukowe. — Teatra paryskie. — Choroba. — Dalsza podróż. — Pamiętnik przerwany

ROZDZIAŁ IV. 1806—1808. — Weyssenhoff wymyka się z Warszawy przez strażę pruskie do obozu generała Dąbrowskiego. — Zostaje adjutantem Dąbrowskiego. — Organizacja wojska w Poznańskim. — Marsz Dąbrowskiego ku Gdańskowi. — Utarczki około Tezewa 13 lutego 1807 roku. — Oblężenie Gdańska. — Weyssenhoff zostaje gros-majorem, a rzeczywiście dowódcą pułku 4-go piechoty. — Epizody z oblężenia, dotyczące się udziału armii polskiej. — Kapitulacja Gdańska. — Bitwa pod Friedland 14 czerwca 1807 r. — Pokój w Tyłży. — Dywizya Dąbrowskiego odesłana na zimowe leże. — Reorganizacja wojska polskiego. — Pułk 4-ty dostaje Nr. 12-ty i stanowisko w Rawiczu. — Weyssenhoff reorganizuje ten pułk, zostaje pułkowni-

30

45

kiem 29 lipca 1808 roku i dowódcą pułku. — Odkomenderowany do Torunia

ROZDZIAŁ V. 1809—1810. — Ślub Jana Weyssenhoffa z Teklą Otwinowską. — Kampania roku 1809. — Pułk 12-ty przyciąga z Torunia pod Warszawę. — Narada generałów o planie kampanii. — Poniatowski skłania się do zdania Dąbrowskiego. — Pułk 12-ty pod rozkazami Sokolnickiego, a prowadzony przez Weyssenhoffa, stacza 26 kwietnia pomyślną bitwę pod Grochowem. — Wzięcie przez Sokolnickiego okopu i mostu pod Górą, 3 maja. — Wzięcie Sandomierza 17 maja. — Śmierć Marcellego Lubomirskiego. — Obrona Sandomierza 16 czerwca. — Weyssenhoff, ranny na murach miasta, leczony w Lublinie, wraca do pułku w lipcu. — Kapitulacja Krakowa i podstępne wydanie miasta przez Austriaków Rosyanom. — Wejście wojsk polskich do Krakowa 15 lipca. — Spotkanie Weyssenhoffa z żoną. — Rzut oka na całą kampanię. — Przyjazd króla saskiego do Krakowa w maju 1810 roku

ROZDZIAŁ VI. Rok 1811—1812. — Wymarsz pułku 12 z Krakowa do Warszawy w maju 1811. — Pożegnanie pułku przez Kraków. — Roboty około fortyfikacyi Modlina. — Kampania 1812. — Weyssenhoff opuszcza pułk 12-ty i zostaje szefem sztabu generała Zajęczka. — Pobieżne wzmianki o początku kampanii aż do bitwy pod Smoleńskiem. — Dwa zdarzenia przy rozdawaniu krzyżów legii honorowej. — Bitwa pod Borodinem. — Weyssenhoff ranny w tej bitwie. — Wejście do Moskwy. — Bitwa pod Czurykowem. — Weyssenhoff dostaje stopień oficera legii honorowej. — Bitwa pod Woronowem. — Klęski odwrotu. — Przeprawa przez Berezynę. — Przybycie do Wilna. — Podróż z Wilna do Warszawy

55

95

131

ROZDZIAŁ VII. Kampania roku 1813. — Nominacya Weyssenhoffa generałem brygady. — Na czele brygady piechoty maszeruje do Krakowa. — Zatarci ze sprzymierzonym wojskiem austriackim. — Marsz do Saksonii. — Weyssenhoff prowadzi całą kolumnę. — Warunki przemarszu przez Czechy i Morawy i zachowanie się wojska austriackiego. — Przyjęcie u hrabiny Pachta, hr. Waldstein, hr. Haugwitz. — Przybycie do Zittau. — Zawieszenie broni. — Weyssenhoff przechodzi z piechoty do jazdy i otrzymuje brygadę jazdy. — Wypowiedzenie zawieszenia broni 10 sierpnia i pierwsze działania pod Zittau i Bautzen. — Brygada Weyssenhoffa oderwana od korpusu polskiego i przyłączona do korpusu hrabiego Lobau. — Marsz przez góry i Elbę pod Königstein do Hellendorf w Czechach. — Generał Dumonceau. — Bitwa pod Hellendorf i działanie w niej Weyssenhoffa. — Wzmianka w »Moniteur«. — Szarża brygady pod Peterswalde pod komendą Napoleona. — Bitwa pod Zahra. — Cofanie się do Drezna. — Weyssenhoff z brygadą swą osłania odwrót. — Utarczki z Kirgizami i Kozakami. — Utarczki pod Dreznem. — Krytyka działań marszałka Gouvion St. Cyr. — Kapitulacya Drezna 11-go listopada. — Paszport i powrót do Krakowa. — Sprawy familijne 1814 roku 162

ROZDZIAŁ VIII. 1815—1830. — Organizacya dywizyi ulanów, której Weyssenhoff zostaje dowódcą. — Działalność Wielkiego Księcia Konstantego w wojsku i w kraju. — Zli doradcy Wielkiego Księcia: Różniecki, Kuruta, Żандр, Lubowidzki. — Wyzysk i szpiegowstwo. — Przyjazd cesarza Aleksandra do Polski w 1817 r. — Weyssenhoff eskortuje cesarza od granicy do Warszawy. — Rozmowy z cesarzem Aleksandrem. — Przyjazd cesarski w 1824. — Proponowana przez Wielkiego Księcia zmiana mundurów, nieprzyjęta przez generałów polskich. —

Str.

Str.

Gniew Wielkiego Księcia. — Rewija ulanów. — Śmierć cesarza Aleksandra. — Weyssenhoff mianowany generałem dywizyi w 1826 roku. — Stan kraju przed rewolucyą. — Oburzenie, wywołane przez Różnieckiego, Kurutę i t. d. — Spiski między młodzieżą. — Koronacya cesarza Mikołaja na króla polskiego w 1829 r. — Weyssenhoff, wysłany przez cesarza w misyi honorowej do dworów: saskiego, wirtemberskiego i bawarskiego. — Wrażenia tej podróży. — Powrót do kraju 195

ROZDZIAŁ IX. 1830—1831. — Imieniny ks. generalowej Czartoryskiej w Puławach. — Uwagi o niewczesności powstania listopadowego. — Wybuch rewolucyi. — Krytyka działań rządu narodowego. — Niechęć Chłopskiego. — Rokowania z Wielkim Księciem Konstantym i z cesarzem Mikołajem. — Krytyka bezczynności wojska i pierwszych kroków wojennych. — Złożenie dyktatury przez Chłopskiego. — Weyssenhoff, wezwany tymczasowo na naczelnego wodza, odmawia tej godności. — Nominacya ks. Michała Radziwilla. — Pobieżny opis bitwy pod Grochowem i niektórych dalszych działań wojennych. — Pamiętnik przerwany . . 218

DOKOŃCZENIE życiorysu z dokumentów i świadectw współczesnych. — Weyssenhoff zostaje dowódcą całej jazdy, następnie formuje nowe pułki i jest dowódcą militarnym w Krakowie. — Powrót do Warszawy po upadku powstania. — Wygnanie w Kostromie 1831—1833. — Powrót do kraju. — Starość i śmierć generała 233

ANNEKSA 241

